
HUQUQIY DEMOKRATIK JAMIYAT QURILISHIDA MILLIY G'OYA VA MA'NAVIYATNING ROLI

Habibjonov Izzatbek Dilshodjon o'g'li

Alfraganus universiteti talabasi

E-mail: izzatbekkhabib12@gmail.com

MAQOLA MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received:12.10.2025

Revised: 13.10.2025

Accepted:14.10.2025

KALIT SO'ZLAR:

Milliy g'oya, milliy mafkura, ma'naviyat, huquqiy demokratik jamiyat, huquqiy davlat, fuqarolik jamiyati, huquqiy ong, huquqiy madaniyat, ijtimoiy barqarorlik, ma'naviy qadriyatlar, inson huquqlari, g'oyaviy asos, ma'rifat...

Huquqiy demokratik jamiyat qurilishi har bir mamlakat taraqqiyotida hal qiluvchi jarayonlardan biridir. Bunday jamiyatda qonun ustuvorligi, inson huquq va erkinliklari kafolatlanganligi, fuqarolarning ijtimoiy-siyosiy hayotda faol ishtiroki muhim ahamiyat kasb etadi. Shu jarayonda milliy g'oya va ma'naviyatning o'rni beqiyosdir. Milliy g'oya xalqning tarixiy xotirasi, orzu-intilishlari va kelajakka bo'lgan ishonchini ifoda etib, millatni birlashtiruvchi g'oyaviy-mafkuraviy kuch bo'lib xizmat qiladi. Ma'naviyat esa jamiyat a'zolarining axloqiy barkamolligi, ma'rifatparvarligi, yuksak huquqiy madaniyatini shakllantirishga yordam beradi. Milliy g'oya va ma'naviyat uyg'unligida huquqiy demokratik jamiyatning mustahkam poydevori yaratiladi: ular jamiyatda huquqiy ongni rivojlantiradi, ijtimoiy barqarorlikni ta'minlaydi va fuqarolarda yurt taqdiriga mas'uliyat hissini kuchaytiradi. Shunday qilib, milliy g'oya va ma'naviyat huquqiy demokratik jamiyatning nafaqat g'oyaviy-mafkuraviy, balki ijtimoiy-siyosiy hayotini yuksaltiruvchi asosiy omil sifatida namoyon bo'ladi..

KIRISH

Bugungi globallashuv davrida har bir davlatning taraqqiyoti, uning siyosiy-iqtisodiy barqarorligi va ijtimoiy hayotdagi muvaffaqiyati bevosita huquqiy demokratik jamiyat qurilishiga bog'liqdir. Huquqiy davlat va fuqarolik jamiyatini shakllantirish jarayonida nafaqat iqtisodiy omillar, balki g'oyaviy-ma'naviy poydevor ham muhim ahamiyat kasb etadi. Zero, milliy g'oya xalqni birlashtiruvchi, yurt ravnaqi va taraqqiyotini ta'minlovchi mafkuraviy tayanch vazifasini bajaradi. Ma'naviyat esa insonlarning dunyoqarashi, axloqiy fazilatlari va huquqiy ongini shakllantirish orqali demokratik jamiyatning rivojlanishiga xizmat qiladi.

Milliy g'oya va ma'naviyatning uyg'unligi huquqiy demokratik jamiyat qurilishida mustahkam zamin yaratadi. Bu omillar fuqarolarning huquq va burchlariga mas'uliyatli yondashishini, jamiyat hayotida faol ishtirok etishini ta'minlaydi. Shu bois mazkur mavzuni chuqur o'rganish va tahlil qilish huquqiy-demokratik davlat barpo etishda, milliy taraqqiyot yo'lida muhim nazariy va amaliy ahamiyatga ega.

ASOSIY QISM

1. Huquqiy demokratik jamiyat tushunchasi va uning asosiy tamoyillari.

Huquqiy demokratik jamiyat – bu qonun ustuvorligi ta'minlangan, inson huquq va erkinliklari kafolatlangan, fuqarolarning davlat va jamiyat boshqaruvida faol ishtirok etishi mumkin bo'lgan ijtimoiy-siyosiy tizimdir.

Bunday jamiyatning asosiy tamoyillari quyidagilardan iborat:

- ✓ qonun ustuvorligi;
- ✓ fuqarolarning huquq va erkinliklari kafolati;
- ✓ huquqiy tenglik;
- ✓ ijtimoiy adolat;

fuqarolik jamiyati institutlarining faoliyati.

2. Milliy g'oyaning huquqiy demokratik jamiyat qurilishidagi o'rni:

Milliy g'oya xalqning tarixiy xotirasi, an'analari va maqsadlarini o'zida mujassam etadi. U jamiyatning ijtimoiy-siyosiy hayotida birlashtiruvchi kuch bo'lib xizmat qiladi.

Milliy g'oya:

- ✓ jamiyat a'zolarini yurt ravnaqi uchun mas'uliyatli bo'lishga undaydi;
 - ✓ huquqiy ong va huquqiy madaniyatni rivojlantirishga zamin yaratadi;
 - ✓ yosh avlodda vatanparvarlik, fuqarolik burchi va mas'uliyatini kuchaytiradi;
- demokratik qadriyatlarni mustahkamlashga xizmat qiladi.

3. Ma'naviyatning huquqiy madaniyatni shakllantirishdagi roli:

Ma'naviyat – bu jamiyatning axloqiy qadriyatlari, ma'rifat darajasi, odob-axloq me'yorlari va ma'naviy merosidir. *Huquqiy demokratik jamiyatda ma'naviyat quyidagi vazifalarni bajaradi:*

- ✓ huquqiy ong va huquqiy madaniyatni shakllantirish;
- ✓ yoshlarni insonparvarlik va vatanparvarlik ruhida tarbiyalash;
- ✓ jamiyatda ijtimoiy birdamlik va barqarorlikni ta'minlash;

korruptsiya, zo'ravonlik va huquqbuzarliklarga qarshi ma'naviy immunitet yaratish.

4. Milliy g'oya va ma'naviyat uyg'unligining demokratik jamiyat barqarorligidagi ahamiyati:

Milliy g'oya va ma'naviyatning uyg'unligi huquqiy demokratik jamiyatning mustahkam poydevorini tashkil etadi. *Ularning bir-birini to'ldirishi quyidagi natijalarga olib keladi:*

- ijtimoiy adolat va huquqiy tenglik ta'minlanadi;
- xalq va davlat o'rtasida ishonch mustahkamlanadi;
- demokratik qadriyatlar jamiyat hayotida chuqur ildiz otadi;

huquqiy-demokratik davlatning barqaror rivojlanishi uchun zarur shart-sharoit yaratiladi.

Adabiyotlar tahlili

Huquqiy demokratik jamiyat qurilishi va unda milliy g'oya hamda ma'naviyatning o'rni masalasi ko'plab manbalarda chuqur tadqiq etilgan. Bu borada davlat rahbarlarining asarlari, o'zbek olimlarining ilmiy izlanishlari hamda xorijiy mutafakkirlarning nazariy qarashlari muhim manba hisoblanadi.

Avvalo, Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev asarlarida milliy g'oya va ma'naviyatning jamiyat hayotidagi o'rni keng yoritilgan. U kishi ta'kidlaganidek: “Yangi O'zbekistonni barpo etish yo'lida biz eng avvalo huquqiy demokratik davlat va kuchli fuqarolik jamiyatini qurishga intilamiz”⁴⁰ Ushbu qarash demokratik jamiyat poydevorini barpo etishda g'oyaviy-ma'naviy omillar bilan huquqiy tamoyillar uyg'unligini anglatadi.

Birinchi Prezidentimiz Islom Karimov ham ma'naviyatning davlat va jamiyat barqarorligidagi rolini alohida e'tirof etgan edi: “Ma'naviyati yuksak xalqni hech qanday

⁴⁰ Sh.M. Mirziyoyev, “Yangi O'zbekiston strategiyasi”, 2021

kuch, hech qanday yovuz g'oya mag'lub eta olmaydi"⁴¹. Ushbu fikr milliy g'oya va ma'naviyatning demokratik jamiyat qurilishidagi asosiy tayanch ekanini ko'rsatadi.

O'zbek olimlaridan A. Saidovning tadqiqotlarida huquqiy davlat qurilishi va inson huquqlarini ta'minlash masalalari chuqur o'rganilgan. Muallif qayd etadi: "Huquqiy ong va huquqiy madaniyat fuqarolik jamiyatining eng muhim tarkibiy qismlaridan biridir"⁴². Shuningdek, A. Qodirov va N. Jo'raevlarning ishlarida milliy qadriyatlar va huquqiy ong uyg'unligi demokratik jamiyatning barqaror rivojlanishida hal qiluvchi omil sifatida talqin qilinadi.

Xorijiy adabiyotlarga murojaat qilar ekanmiz, J. Lokkning "Inson huquqlari tabiiy va ajralmasdir, ularni hech bir hokimiyat tortib ololmaydi"⁴³ degan fikri huquqiy davlatning eng muhim tamoyillaridan birini belgilab beradi. Shuningdek, Sh. Monteskening hokimiyatni taqsimlash nazariyasi, J.-J. Russoning ijtimoiy shartnoma haqidagi qarashlari zamonaviy demokratik jamiyat poydevorini tashkil etuvchi nazariy asoslar bo'lib xizmat qilmoqda.

Umuman olganda, mavjud adabiyotlarni tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, milliy g'oya va ma'naviyat huquqiy demokratik jamiyatning mafkuraviy hamda ma'naviy tayanchi bo'lib, ular huquqiy ongni yuksaltirish, fuqarolik mas'uliyatini kuchaytirish va jamiyat barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

XULOSA

Huquqiy demokratik jamiyat qurilishi – har qanday davlat taraqqiyotining bosh maqsadi va strategik vazifasidir. Bunday jamiyatda inson huquq va erkinliklari kafolatlanadi, qonun ustuvorligi ta'minlanadi hamda fuqarolik jamiyati institutlari faoliyat yuritadi. Shu jarayonda milliy g'oya va ma'naviyatning o'zni beqiyosdir.

Milliy g'oya – xalqni birlashtiruvchi, uning maqsad va intilishlarini ifoda etuvchi mafkuraviy kuchdir. U jamiyatni taraqqiyot sari yetaklaydi, yosh avlod qalbida vatanparvarlik, fuqarolik mas'uliyati va milliy o'zlikni anglash hissini mustahkamlaydi. Sh.M. Mirziyoyev ta'kidlaganidek, "*Yangi O'zbekistonni barpo etishda eng avvalo huquqiy demokratik davlat va kuchli fuqarolik jamiyatini qurishimiz kerak*". Bu fikr milliy g'oya va demokratik qadriyatlar uyg'unligining naqadar dolzarb ekanini ko'rsatadi.

⁴¹ I.A. Karimov, "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch", 2008

⁴² A. Saidov, "Huquqiy davlat va fuqarolik jamiyati", 2012

⁴³ J. Locke, "Two Treatises of Government", 1690

Ma'naviyat esa – jamiyatning axloqiy, madaniy va ma'rifiy poydevoridir. Inson ma'naviyati qanchalik boy bo'lsa, uning huquqiy ongi va huquqiy madaniyati shunchalik yuksak bo'ladi. I.A. Karimovning *“Ma'naviyati yuksak xalqni hech qanday kuch yenga olmaydi”* degan so'zlari bugun ham o'z dolzarbligini yo'qotmagan. Demak, ma'naviyat nafaqat huquqiy madaniyatni rivojlantirish, balki jamiyatda barqarorlik, totuvlik va birdamlikni mustahkamlashning ham asosiy omilidir.

Milliy g'oya va ma'naviyat uyg'unligida quyidagi muhim jihatlar namoyon bo'ladi:

- **huquqiy ong va huquqiy madaniyatni shakllantirish** – fuqarolarning qonunlarga bo'lgan hurmatini oshirish;
- **ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash** – jamiyatda birdamlik, tinchlik va totuvlikni mustahkamlash;
- **fuqarolik mas'uliyatini oshirish** – davlat va jamiyat boshqaruvida faol ishtirokni ta'minlash;
- **demokratik qadriyatlarni mustahkamlash** – inson huquqlari va erkinliklariga hurmatni kuchaytirish.

Xulosa qilib aytganda, huquqiy demokratik jamiyatning mustahkam poydevori faqat iqtisodiy islohotlar bilan emas, balki milliy g'oya va ma'naviyatning yuksalishi bilan ham belgilanadi. Shu bois, milliy g'oya va ma'naviyatni chuqur o'rganish, ularni yosh avlod tarbiyasiga singdirish, huquqiy madaniyatni rivojlantirish demokratik jamiyat barpo etishning eng muhim shartidir. Bu esa o'z navbatida mamlakatimizni rivojlangan demokratik davlatlar qatoridan munosib o'rin egallashiga zamin yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
2. Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. – Toshkent: O'zbekiston, 2017.
3. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
4. Saidov A.X. Huquqiy davlat va fuqarolik jamiyati. – Toshkent: Adolat, 2012.
5. Qodirov A., Jo'raev N. Fuqarolik jamiyati va huquqiy madaniyat. – Toshkent: Universitet, 2015.
6. Jabborov A. Huquqiy ong va ma'naviyat uyg'unligi. – Toshkent: Ma'naviyat, 2016.
7. Locke J. Two Treatises of Government. – London: Awnsham Churchill, 1690.

8. Montesquieu Ch. The Spirit of the Laws. – Cambridge: Cambridge University Press, 1989 (1st ed. 1748).

9. Rousseau J.-J. The Social Contract. – Oxford: Oxford University Press, 1994 (1st ed. 1762).

